

Asia: VN/26111/2023

Tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistuksen koordinaatioryhmän väliraportti

TIETOSUOJAN YLEISSÄÄDÖKSET (EU:n yleinen tietosuoja-asetus ja tietosuojalaki)

Onko tietosuojan yleissäädösten yleisen tietosuoja-asetuksen tai tietosuojalain soveltamiseen koettu liittyvän haasteita tai epäselvyyksiä, jotka voisivat vaikeuttaa julkisen palvelun järjestämistä?

Kyllä

Jos on, minkälaisista haasteista tai epäselvyyksistä on tarkalleen ottaen kyse?

Tietosuoja-asetuksen peruskäsitteiden tulkinnassa on edelleen epäselvyyksiä ja erilaisia tulkintanäkemyksiä, eikä tietosuojaviranomaisilta (tietosuojavaltuutettu ja EU:n tietosuojaneuvosto EDPB) saada riittävää ohjeistusta. Tietosuojavastaavilla on neuvontavelvollisuus, joka ei koske tietosuojavaltuutettua, mikä asettaa erityisesti tietosuojavastaavat hankalaan asemaan yhteisen ylätasen ohjeistuksen tai oikeuskäytännön puuttuessa.

Epäselvyydet liittyvät esimerkiksi rekisterinpitäjyyteen, henkilötietojen käsittelyperusteisiin erityisesti yleisen edun mukaisen tehtävän osalta, rekisteröidyn oikeuksien käyttämiseen, henkilötiedon käsitteeseen ja tiedon riittävään anonymiteettiin mm. tilastojulkaisujen tuottamiseen liittyen.

Onko jonkin yleisen tietosuoja-asetuksen tai tietosuojalain säännöksen havaittu estävän viranomaisen tiedon liikkumisen tai julkisen palvelun järjestämisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Onko tietosuojan yleissäädösten havaittu estävän tai rajoittavan tiedon tai henkilötietojen hyödyntämistä tai käsittelyä tarkoituksenmukaisella tavalla?

Kyllä

Jos on, mistä säännöksistä on tarkalleen ottaen kyse ja miten ne estävät tai rajoittavat tiedon käsittelyä?

Erityisiä haasteita liittyy kv. tiedonsiirtoihin, joissa voi olla tietyissä tapauksissa melkein mahdotonta löytää pätevää siirtomekanismia siirrettäessä henkilötietoja esim. Maailman terveysjärjestö WHO:lle tai Yhdysvaltain terveysvirasto NIH:lle, koska yleisimmin käytetyt siirtomekanismit, kuten komission

vakiosopimuslausekkeet tai EU-USA-tietosuojakehys, eivät ole mahdollisia näiden viranomaisten kanssa. Lisäksi sopivia tietosuojasetuksen mukaisia erityisiä poikkeusperusteita voidaan soveltaa vain satunnaisiin tiedonsiirtoihin. Asiointilan selkeyttämiseksi voitaisiin kansallisesti varmistaa viranomaisille riittävät siirtovälineet tietosuojasetuksen 46 artiklan mukaisesti. Haasteet kv. tiedonsiirroissa voivat vähintäänkin hankaloittaa kansanterveyden turvaamista rajat ylittävien terveysuhkien osalta.

VIRANOMAISTEN HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYÄ KOSKEVA KANSALLINEN ERITYISSÄÄNTELY

Onko kansalliseen erityissääntelyyn, jossa on kyse viranomaisten suorittamasta henkilötietojen käsittelystä (mukaan lukien henkilötietojen luovuttamisesta), koettu liittyvän haasteita tai epäselvyyksiä?

Kyllä

Jos on, minkälaisista haasteista ja epäselvyyksistä on tarkalleen ottaen kyse?

Haasteet ja epäselvyydet liittyvät salassa pidettävien tietojen luovuttamiseen ja tiedonsaantioikeuksiin, mitkä eivät kuulu väliraportin fokukseen.

Onko kansallisen erityislainsäädännön henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten havaittu estävän tietojenvaihdon sellaisten viranomaisten (tai julkista hallintotehtävää hoitavien) välillä, jotka tarvitsevat tietoja lakisääteisten tehtäviensä hoitamista tai julkisen palvelun tarjoamista varten?

Kyllä

Jos on, mistä säännöksistä on tarkalleen ottaen kyse ja miten ne estävät viranomaisten välistä tietojenvaihtoa?

Esteet liittyvät salassa pidettävien tietojen luovuttamiseen ja tiedonsaantioikeuksiin.

Onko kansallisessa erityislainsäädännössä tunnistettu muita esteitä julkisen palvelun tarkoituksenmukaiselle järjestämiselle?

Kyllä

Jos kyllä, mistä säännöksistä on tarkalleen ottaen kyse ja miten ne estävät julkisen palvelun tarkoituksenmukaista järjestämistä?

Valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä annetussa laissa (ns. TORI-laki) tulisi säätää Valtorin ja asiakasorganisaatioiden rekisterinpitäjyydestä. Nykyisessä tilanteessa tietosuojalainsäädäntöön liittyvät vastuut ja velvollisuudet voivat olla epäselviä, eikä asiakkaat rekisterinpitäjinä pysty käytännössä vaatimaan Valtorilta rekisterinpitäjälle lain mukaan kuuluvia asioita.

YLEISEN TIETOSUOJA-ASETUKSEN SALLIMAN KANSALLISEN SÄÄNTELYLIKKUMAVARAN KÄYTTÖ

Onko yleisen tietosuojasetuksen sallimaa kansallista sääntelyliikkumavaraa käytetty tarkoituksenmukaisella tavalla viranomaisen tiedon liikkumisen tai julkisen palvelun järjestämisen näkökulmasta?

Ei

Jos ei, tulisiko kansallista sääntelyliikkumavaraa käyttää enemmän?

Jos kyllä, miltä osin ja miten liikkumavaraa tulisi käyttää nykyistä enemmän julkisen palvelun järjestämisen näkökulmasta?

Tietosuoja-asetuksessa säädetään kattavasti henkilötietojen käsittelystä. Kansallista liikkumavaraa tulisi käyttää vain tilanteissa, joissa säätäminen on välttämätöntä. Tietosuojalaista ja kansallisesta erityislainsäädännöstä tulisi poistaa päällekkäisyydet tietosuoja-asetuksen kanssa.

Rekisterinpitäjyydestä voitaisiin säätää laajemmin eri toimijoiden roolien selventämiseksi.

Puuttuuko kansallisesta erityislainsäädännöstä säännöksiä, jotka mahdollistaisivat viranomaisten välisen tiedon liikkumisen siten, että julkinen palvelu voitaisiin järjestää tarkoituksenmukaisella tavalla. Jos kyllä, mistä puutteesta ja palvelusta on tarkalleen ottaen kyse?

Puutteet liittyvät salassa pidettävien tietojen luovuttamiseen ja tiedonsaantioikeuksiin.

Onko kansallisessa erityislainsäädännössä käytetty sääntelyliikkumavaraa tarpeettomasti? Jos on, miltä osin ja mistä säännöksistä on tarkalleen ottaen kyse?

Tietosuojalain 31 § 3 momentin lisäsuojatoimenpide tietosuojaa koskevan vaikutustenviennin toimittamista tietosuojavaltuutetulle on tarpeeton ja turhaa byrokratiaa lisäävä, koska tutkimusta tekevät rekisterinpitäjät yleensä pyrkivät välttämään tätä tilannetta. Lähes aina rekisteröidyn oikeudet pyritään täyttämään täysimääräisesti, oikeuksia ei ole koska tieto on pseudonymisoitu (GDPR 11 artikla 2 kohta) tai rekisterinpitäjä ei ymmärrä kuinka rekisteröityjen oikeuksiin tulisi ylipääntänsä suhtautua puutteellisen tietosuojaohjeistuksen vuoksi. Vastuu käsittelyn lainmukaisuudesta on rekisterinpitäjällä ja tietosuojavaltuutetulta mahdollisesti saatava ohjaus vaihtelee.

YLEISET KOMMENTIT

Puuttuuko väliraportin liitteestä 1 lakeja, joita olisi hyvä arvioida kokonaisuudistuksen yhteydessä?

-

Muut kommentit

Suomessa ei tulisi tehdä liian tiukkoja tulkintoja tietosuojalainsäädännöstä, jos liikkumavaraa on käytettävissä. Esimerkkinä tutkimusaineistojen käsittely selkeytyisi tai mahdollistuisi huomattavasti, jos yksiselitteisesti ohjeistettaisiin, EU-oikeuskäytäntöön (T-557/20, SRB v EDPS ja C-582/14, Breyer) nojautuen, että pseudonymisoitu henkilötieto voi olla ei-henkilötietoa toiselle osapuolelle, jos henkilön tunnistaminen ei olisi käytännössä mahdollista. Vaihtoehtoisesti tutkimusaineistojen henkilötiedon käsite voisi olla yhteneväinen Yhdysvaltojen HIPAA:n ”protected health information” tai Common Rulen ”identifiable private information” kanssa. Yhdysvaltojen sääntely pohjautuu Helsingin julistukseen, joten perusoikeuksiin liittyvää estettä joustavammalle tulkinnalle tai sääntelylle ei pitäisi olla.

Reittu Jarkko
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL